
PAD “KOLUMBIJE” [04/05. februar 2003]

SAŠA ILIĆ

I.

Spejs šatl “Kolumbija” se pojavio kao vatrena lopta na prozirnem februarskom nebu. Zatim se od trupa letelice odvojio jedan užareni komad i pod kosim uglom nastavio svoju nesvrhovitu putanju. Snimak je potom počeo da podrhtava, dok je glas televizijskog komentatora bio daleko smireniji nego pre tri dana, kada je Irena Berat tu scenu videla prvi put. Otkako je njen avion poleteo iz El-Eja, ova vest se neprestano ponavljala i svaki put je počinjala tim amaterskim snimkom rasprskavanja “Kolumbije” na nebu iznad Teksasa. Putnici su pratili čutke. Ovoga puta joj je taj snimak posebno teško pao. Mnogo teže nego kada se tog prvog februara probudila i uključila tv na kome su prikazivali agente FBI u plavim jaknama i sa velikim tamnim naočarima za sunce kako tumaraju po teksaškoj pustinji, tragajući za ostacima šatla. Urezala joj se scena na kojoj je grupa građana, uglavnom starijih ljudi, stajala na rubu asfalta, presretnuta žutom trakom, i zurila u parče crnog amorfnog odlivka oko čijeg vrata je u vidu mašne bila vezana žuta vrpca. Glas iz off-a je naglasio da je reč o jednom od deseti-na hiljada komada eksplodiranog šatla.

Irena je bezuspešno pokušavala da zaspi u avionu, pored starije žene koja nije ispuštala nesenser sa natpisom “From Belgrade with Love”. A onda je krenuo specijalni izveštaj o redosledu događaja u poslednjih petnaest minuta “Kolumbijinog” leta:

U 8:44:09, šatl je preleteo Pacifik i počeo da se spušta u atmosferu. Prilikom trenja sa vazduhom, razvila se temperatura od 1400 °C.

U 8:48:39, senzori su registrovali kvar na levom krilu šatla.

U 8:50:53, “Kolumbija” ulazi u svoj desetominutni period enormnog porasta temperature. Sa levog krila već počinju da otpadaju komadi šatla.

U 8:52:00, šatl preleće Kaliforniju. Temperatura raste na 1450 °C.

U 8:53:46, otkinuti komadi postaju vidljivi na nebu. Temperatura raste na 1540 °C.

U 8:54:24, senzori za merenje temperature na hidrauličkoj opremi levog krila šatla su registrovali "off-scale low".

U 8:55:00, temperatura je dostigla 1650 °C.

U 8:57:24, crvene, narandžaste i žute putanje, koje su na nebu pravili komadi šatla, registrovao je radar Nacionalnog meteorološkog servisa u Liuizijani.

U 8:58:20, "Kolumbija" je preletela Novi Meksiko u našla se u vazдушnom prostoru iznad Teksasa, na visini od 64 km.

U 8:59:15, spejs šatl "Kolumbija" STS-107 eksplodirao je jugoistočno od Dalasa, oko 15 minuta pre planiranog sletanja u Svemirski centar "Kenedi" na Floridi.

276 Irena je pretrnula pri pomisli na sedmoro kosmonauta, čije su se slike u narandžastim skafanderima nizale na velikom ekranu iznad glava putnika. Pogledala je za trenutak svoju slučajnu sapatnicu: ličila joj je na osobu koja je naglo zaboravila da govori, ostavši poluotvorenih usta i paralizovanog jezika položenog na donju usnu. Tada je Irena shvatila da ju je vest o termičkom haosu najviše uznemirila. Pokušala je da zamisli prodor te vreline u *kokpit* i uvek bi na kraju videla osmehnuto lice kosmonautkinje Čavle, koja joj je posle nebrojenih televizijskih izveštaja najjasnije ostala u sećanju. Imala je smirujući osmeh i obično je u montaži smenjivala žalobno predsednikovo lice, koje se spremalo da izgovori rečenicu: "Izgubili smo 'Kolumbiju'".

Ni na frankfurtskom aerodromu, gde je čekala presedanje, Irenu nije prestala da prati senka šatla. Pošto je kupila kafu i došla na *gejt* odakle je trebalo da se ukrca na Lufthanzin let za Beograd, osetila je malaksalost zbog koje je morala da sedne. Između gutljaja kafe, pokušala je da prelista evropske novine. Okrenula je prvu stranu *FAC-a* i shvatila da ne želi da lista dalje. Na nekoliko stranica bila je objavljena opsežna analiza tragedije američkog šatla prilikom povratka sa šestnaestodnevne kosmičke misije. Irena je novine spustila u korpu pored stolice. Pogledala je lica ostalih putnika. Jedni su se zagledali u ekran na zidu, dok su drugi pokušavali da prekrate vreme dremanjem. Činilo joj se da je jedina koja ne može ni jedno ni drugo. Tražila je neki treći način. Lica su ponekad vrlo rečita, pomislila je pošto je osmotrila dvojicu poslovnih ljudi koji su pričali čas na srpskom čas na nemačkom. Kroz staklo naočara visoke dioptrije jednog od njih prelamala se mreža uvećanih bora oko očiju. Irena je uzela svoj ručni prtljag i krenula u toalet.

Dok je prala ruke, u velikom ogledalu pred sobom videla je stariju ženu kako ulazi u toalet. Žena je sa žutim mantilom preko ruke napravila nekoliko koraka, zastala i okrenula se prema njoj. Prepoznala ju je u ogledalu: bila je to njena sapatnica sa

prethodnog leta. Za trenutak su se gledale ćutke, Ireni se činilo predugo, a onda je žena pokušala da se osmehne. Činila je to s nekim naporom, kao da trpi bol. Ne mogavši da izdrži njenu grimasu, za koju nije mogla da dokuči da li je izraz osmeha ili grča, Irena je podmetnula ruke ispod slavine i voda je ponovo potekla u mlazu. Šum vode joj je prijao. Obrisavši ruke, pogledala je na sat i shvatila da se nalazi u drugoj vremenskoj zoni. Vraćajući se na *gejt*, Irena je podešavala sat na srednjoevropsko vreme. Podigavši pogled, videla je da više nema mnogo putnika u čekaonici i da je ukrcavanje već počelo. Potražila je kartu i krenula prema pultu. Indijka joj se ljubazno osmehnula, pogledala kartu i rekla da požuri. U trenutku ju je podsetila na Kalpanu Čavlu, kosmonautkinju iz “Kolumbije”. Ima isti osmeh, pomislila je Irena. – Autobus, dodala je službenica: Autobus koji vozi do aviona, sprema se da krene svakog časa. Irena je pomislila na gospođu iz toaleta, rekla to službenici, a ona je samo klimnula glavom.

Na sreću, u malom Lufthanzinom avionu nije bilo tv ekrana. Irena je sela na svoje sedište, osetivši kako je lagano obuzima džetleg. Nije mogla da spava, pokušavala je da žmuri. Setila se žene iz toaleta i za trenutak je potražila pogledom oko sebe. Umesto nje, u vidokrugu su joj bili biznismeni iz čekaonice. Nisu prestajali da pričaju. Stjuardesa je u daljini pokazivala proces evakuacije iz letelice u slučaju nezgode. *Samo pratite strelice na podu, samo pratite strelice na podu, izlazi su bočno, označeni crvenim simbolima*. Irena je uvežbanim pokretima skinula sočiva, odložila ih u kutiju, a onda je sa zadovoljstvom pogledala ispred sebe. Sve stvari, kao i ljudi, dobili su novu dimenziju, pobegavši nekud u daljinu koju je Lufthanzina letelica, rulajući sve brže po pisti, pokušavala da sustigne. U jednom trenutku se odlepila od zemlje i krenula uvis. Irena je mahinalno opipala metalnu kopču na pojasu i pomislila kako je to vezivanje besmisleno, naročito kada motor ili krilo počnu da gore a letelica da gubi visinu. Kao “Kolumbija”. Pokušala je još jednom da prizove u sećanje lice kosmonautkinje Čavle. Htela je da vidi njen pravi izraz lica, taj nadolazeći užas koji mora da je osetila pre onih presudnih petnaest minuta o kojima su govorili. Htela je to da vidi, ali je ubrzo tu jedva dosegnutu sliku potisnula upamćena slika sa tv ekrana. Putujući ka Beogradu, Irena je razmišljala o nemogućnosti da se dopre do prave slike stvari, do stvarnog izraza lica čoveka koji se suočio sa vatrenom stihijom, strahom ili nesigurnošću.

277

2.

Visoki taksista sa kapuljačom na glavi stajao je oslonjen na haubu “opela” i pripalji-vao cigaretu. Iako je duvao hladan vetar, upaljač je blesnuo među njegovim prstima i vrh cigarete se ubrzo zažario. Irena mu je, stojeći na razdaljini od desetak koraka,

mahnula, ali on se nije micao sa svog mesta. Ljudi koji su doputovali letom iz Frankfurta lagano su se razilazili; pred ulazom na aerodrom "Beograd", u polumraku, stajala je još samo Irena. Onda je ponovo podigla ruku i čovek pod kapuljačom se nevoljno pokrenuo, otišao do gepeka, otvorio ga i pogledao prema njoj. Irena je slegnula ramenima i uhvativši ručku putne torbe, počela je da je vuče prema kolima. – Baš ste predusretljivi, rekla je pošto mu se približila, ali čovek je nije ni pogledao već je bez reči podigao torbu i spustio je u prtljažnik. Kada se uspravio, Irena je mogla da vidi deo njegovog neobrijanog lica obasjanog čkiljavim svetlom iz gepeka. – Je l' to sve? pitao je neuobičajeno glasno. – Nije! odbrusila je Irena: Tamo je ostatak! – Aha! brecnuo se taksista pogledavši prema tamnim komadima prtljaga oslonjenim na žardinjeru: Hoćete li vi? Ili? – Slobodno ih prenesite, rekla je Irena otvarajući zadnja vrata automobila. Dok se spuštala na sedište, posmatrala je krajičkom oka taksistu koji je vukao noge po neočišćenom snegu. Učinilo joj se da sve to radi veoma sporo i da nikada neće završiti.

278

Kada je ušao u auto, taksista je skinuo kapuljaču a potom i slušalice iz kojih su dopirali udari basova. Potražio je putnicu u retrovizoru i podigao obrve: Kuda ćemo? Irena se za trenutak premišljala kao da bi najradije ostala tu, u kolima, a onda je nespretno rekla da vozi do VMA. – Na VMA? Sa svim tim stvarima? ponovio je nevoljno taksista, paleći motor i farove. Sneg beše potpuno zasuo prednje staklo. – Ne tiče vas se, odgovorila je Irena: Samo vozite. – Ok, potvrdio je taksista i okrenuo auto u mestu. – Ali malo pažljivije, molim vas, dodala je Irena, gledajući kako se silueta kompakt diska, obešenog o retrovizor, zanjihala. – Kako vi kažete, osmehnuo se taksista ironično: Idemo polako.

Ubrzo su izašli na auto-put: Irena je kroz staklo posmatrala svetla Beograda koja su joj dolazila u susret. Dok su prolazili ispod nadvožnjaka, pokušavala je da se seti da li je sve to bilo tu onog dana kada je otišla. Bio je zimski dan bez snega; kraj januara 1997. Samo desetak dana ranije dobila je potvrđan odgovor od profesora Tadašija Nomure sa Berklija, koji ju je pozvao da kod njega upiše poslediplomske studije. Trebalo je reagovati brzo. Jedino nije znala kako će saopštiti ocu da odlazi u Ameriku na duže. I njihov stari mačak Todor se tih dana uzjogunio. Nije joj izbijao iz kreveta i dugo bi grebao po vratima svaki put kada bi izašla iz stana. Odlučila je da razgovor sa ocem ostavi za kraj i da do tog trenutka – a činilo joj se da ima previše vremena na raspolaganju – obavi sve pripreme za odlazak. Novinarka *Tajmsa*, Ivlin Kertis, za koju je radila kao *fikser* u vreme građanskog protesta, svakodnevno ju je bodrila. Često je s njom razgovarala o tome dok su na recepciji hotela "Slavija" pokušavali da stupe u kontakt sa beogradskim antikvarima. Antikviteti iz Jugoslavije

bili su njena pasija, pa su svaki slobodni trenutak između intervjua sa akterima protesta koristili da zalaze u beogradske podrumne, antikvarnice i učmale stanove ljudi koji su želeli da se oslobode balasta prošlosti. Međutim, Ivlin je vrlo dobro znala šta je zanima i često bi se ti susreti završavali neuspešnim preturanjem po suvenirima iz socijalističke prošlosti: značkama sa grbovima bivših republika, zastavicama fudbalskih timova, uramljenim fotografijama iz JNA, kalendarima i gomilama LP ploča. Ivlin je vrtela glavom. – Bezvredno, ponavljala je sebi u bradu: Sve je to bezvredno. A onda bi pogledala Irenu kao da pita, pa zar je to sve. Zapravo, Ivlin je imala sreće da već prvih dana po svom dolasku nabasa na kolekciju *noćnih* fotografija Beograda iz šezdesetih, koje je snimio Marko Ristić, kao i na bronzanu pločicu sa ugraviranim imenom Branka Mikulića, koja je nekada valjda stajala na vratima njegovog kabineta. Neuspesi koji su se potom nizali, potpuno su je demoralisali. A onda je do Irene nekako dospela adresa antikvara Jovanovića, specijaliste za oružje.

Zureći kroz staklo automobila u tamnu kulu Genexa, Irena se setila da je on živeo negde na Novom Beogradu, nedaleko od tramvajske okretnice. Kada su njih dve došle do njegovih vrata i pozvonile, dugo mu je trebalo da ih otvori. A onda ih je bojažljivo odškrinuo. Njegovo veliko skeptično oko je kliznulo iza stakla naočara, zadržalo se za trenutak na nervoznoj Ivlin, nakon čega su se vrata širom otvorila. Antikvar Jovanović bio je niskog rasta i neodgonetljive starosne dobi. Kretao se postrance, pokazujući im duž poluosvetljenog hodnika fotografije i slike koje su predstavljale, kako će se ispostaviti, tek jedan segment, vidljivi deo njegove zbirke. Naposljetku su se našli u velikoj sobi ispunjenoj komodama u kojima su se nizale fioke sa različitim oznakama. Kada je čuo šta Ivlin traži, Jovanović je prišao jednoj komodi: Ovo će vas sigurno zanimati, rekao je izvlačeći najnižu fioku. Njih dve su znatiželjno zavirile unutra.

Irena se najednom trgla, ugledavši odraz u ogledalu koje se nalazilo na dnu fioke. Tada je shvatila da Jovanovićev levi profil ne postoji. Umesto lica, antikvar je na toj strani imao zategnute kožne nabore koji su se od jagodične kosti spuštali prema vilici, deformišući kraj usta. Za trenutak, Ivlin nije znala šta da kaže, ali je i dalje zurila u ogledalo dok Jovanović, kao posle šoka, nije naglo zatvorio fioku i odmakao se u stranu. – *Mea Culpa...* Oprostite. – Ne, insistirala je Ivlin: Kakvo je to ogledalo? – Pogrešna fioka, rekao je antikvar: Zaista nisam hteo da vas uplašim. – Čije je? pitala je Ivlin. Irena je, pošto se pribrala, prevela njeno pitanje. – Bio je to incident s jednom starom puškom. Eksplodirala mi je pored lica. Dok sam je probao. Glupost, eto šta je... Staro oružje je za muzej. Ništa drugo... A vas? Vas zanima socijalistički period? – Da, da, ponavljala je Ivlin, praveći se da ne primećuje unakaženu stranu Jovanovićevog lica, koju on više nije krio od njih. Zakolutao je svojim zdravim okom kao da se još uvek prisećao gde se ta

kolekcija nalazila, a onda je žustrim korakom arhivara otišao do komode pored prozora, izvukao široku plitku fioku i pozvao ih da priđu. Irena je i dalje ispod oka posmatrala čovekovo lice, praveći se tobože zainteresovana za sadržaj fioke. Na crvenom plišu, unakrsno postavljeni, ležali su revolveri uglačanih cevi. – Kao bombone su, prošaputao je antikvar i povukao fioku još malo prema sebi. Ivlin je uzdahnula i krenula prstima prema jednom revolveru sa oštećenim burencetom. – A, to ne! zaustavio ju je Jovanović i malo pritovirio ladicu: Ovo je samo za oči. – Ali, zavapila je Ivlin. Videvši da je dovoljno zainteresovao mušterije, antikvar im je pokazao na starinske fotelje smeštene pokraj malog okruglog stola. Predložio im je da pogledaju njegov katalog, pa kada se odluče za određeni primerak, tek tada će moći da im detaljnije pokaže željenu cev. Ivlin se srušila na fotelju i počela da pretura po svojoj torbi. Ubrzo je zapalila cigaretu, a kada je Jovanović izašao iz sobe, ostavivši otvorena vrata za sobom, pogledom je Ireni dala znak da je “čovek ćaknut”. – Sigurno i preskup, rekla joj je tiho Irena. I zaista, kada je Ivlin kasnije uprla prstom u crni revolver sa petokrakom na dršci, Jovanović je samo zavrteo glavom: To nisu samo cevi, znate... Odabrali ste *TT 33*. Pripadao je Veljku Vlahoviću. Doneo ga je iz Rusije 1944. Kao uspomenu na svoj moskovski period. – Sjajno, rekla je zadivljeno Ivlin: Želim ga! Jovanović je onda pronašao revolver u jednoj fioci i doneo ga, držeći ga na dlanu kao na tacni za posluživanje. – Mogu li? pitala je Ivlin gledajući u Irenu. – Samo oprezno, rekao je antikvar: Dugo ga niko nije držao. Irena se sećala kako ga je Ivlin nesviklo obujmila dlanovima. Oduševljeno je pogledala u antikvara, pa u Irenu: Kroz ovu cev kao da šušti vreme. Irena je to pokušala da prevede zapitanom Jovanoviću, ali je ovaj samo odmahnuo rukom: Više ne. U tome je stvar.

Ivlin te večeri nije kupila Vlahovićev *TT 33*. Na kraju su se dogovorili da i jedno i drugo još malo razmisle ne bi li antikvar Jovanović snizio cenu istorijske cevi, a Ivlin Ketris bolje procenila ulogu partijske avangarde u Jugoslaviji. Jovanović je na rastanku žmirnuo zdravim okom u znak srdačnog pozdrava, dok je Ivlin pokušala da se osmehne. Međutim, do njihovog ponovnog susreta nije došlo. Irena je ubrzo otputovala u Budimpeštu, dok se Ivlin nedugo potom vratila u London. Taj susret s antikvarom, bio joj je povod da za *Tajms* napiše tekst o beogradskom protestu pod naslovom “Ljudi bez lica”.

3.

Sva vrata u glavnom hodniku Odeljenja za opekotine VMA izgledala su rashodovano. Dok je prolazila mimo njih, pokušavajući da se snađe na osnovu tabli sa iskrzanim natpisima, Ireni se činilo kao da je tim hodnikom, i čitavom zgradom nekadašnjeg medicinskog giganta, odavno protutnjala neka nepoznata infektivna bolest,

koja je iza sebe ostavila izmenjenu kožu zidova i nameštaja. Iako je arhitektura još uvek podsećala na scenografska rešenja za svemirske letelice u filmovima naučne fantastike iz sedamdesetih godina, Irena nije mogla da se otrgne utisku kako je u tom, nekada moćnom telu VMA došlo do rapidnog raspadanja. Neka vrata su bila bez brave, druga izgleda zauvek zaključana, dok su geometrijske niše obložene pločicama ličile na razdešena šahovska polja. Irena Berat je zastala na sredini hodnika, gde je lampa uporno pokušavala da se ugasi, osećajući kako nema dovoljno snage da se suoči sa ovim mestom. Posegla je za papirom u džepu i ponovo preletela pogledom preko odštampanog mejla koji je dobila od Vere Z. pre tri dana. Tu je pisalo ono što nije htela da prihvati nijednog trena, što je uporno potiskivala, pripremajući se naprečac za put, spakovavši stvari zbrda-zdola, poslavši cirkularni mejl svima sa kojim je tih dana bila u kontaktu, otkazavši sve posete, prekinuvši posao koji je trebalo završiti do kraja meseca.

Verino ime u mejlu delovalo joj je zastrašujuće, baš kao i jezik kojim je pismo bilo napisano, direktno, bez kurtoazne forme. *Irena*, pisalo je, *Vladimir je u bolnici. Od noćas*, a onda je zbog nečega prešla u novi red: *Prebacili su ga na VMA, sav je ispečen. Izbio je požar. Našla sam ga u kupatilu. Živ. Pod lekarskim nadzorom je. Radiće mu transplantaciju kože... Dođi... Ako možeš. Vera.* Njen potpis je stajao nekoliko redova niže, bespomoćno okružen belinom.

281

Kada se pojavila dežurna sestra, Irena je zastala nekoliko trenutaka ponavljajući činjenice iz Verinog pisma. – Tražim Vladimira Berata, rekla je: Leži kod vas? – Otkud ja to znam, odgovorila je sestra bezvoljno i pozvala je rukom da krene za njom. Ubrzo su se našle u maloj prostoriji, na ulazu u ordinaciju: Dežurna doktorka će vas primiti. Irena je klimnula glavom zagledana u veliki posiveli poster sa primerima anatomskog preseka epiderma iz kojeg je kao iz tla izrastala tamna zašiljena dlaka.

Dežurna doktorka je sedela delimično osvetljena stonom lampom. Ireni je trebalo vreme da se privikne na slabašnu svetlost koja je celoj ordinaciji davala neočekivanu dubinu. Prvo je videla doktorkine pegave ruke. – A vi ste? upita doktorka skidajući naočare. – Berat... Irena. Kćerka vašeg pacijenta. – Vladimira Berata? – Da. Upravo sam doputovala. Pravo sa aerodroma... Ovamo, dodade Irena nazirujući ženino belo ovalno lice: Mogu li da ga vidim? Doktorkini dugi prsti rasklopiše, pa sklopiše naočare: To je nemoguće... Za sada. – Molim vas... – Kažem vam da je nemoguće. On je na intenzivnoj nezi... U specijalnim uslovima. – Preletela sam okean da bih ga videla. – Devojko, uozbilji se doktorkin glas: Vaš otac je doživio tešku traumu. Shvatite. Dobro je da je uopšte živ. – Molim vas... Insistiram... Ja...

Doktorica stavi naočare u džep mantila i polako odmače stolicu od stola. Naposljetku ustade i priđe Ireni. Uхватivši je za podlakticu kao da namerava da je povede u razgledanje ordinacije, reče joj da nisu skoro imali tako težak slučaj. Otvoreni plamen zahvatio je preko četrdeset posto površine očevog tela. Zadobio je opekotine trećeg stepena. Morali su da mu uklone izgorelo tkivo. Uradili su mu već dve autotransplantacije kože i sada ga čeka serija transplantacija. Na sreću, donatora kože ima, ali Berat je u veoma, veoma teškom stanju. Pod stalnim nadzorom. I u velikoj opasnosti od sepse. Za sada niko ne sme da ga vidi osim osoblja. – Kako se to dogodilo? upita Irena izvlačeći se iz doktorkinog stiska. – Mi lečimo posledice, ljutnu se žena: Ne ulazimo u tu vrstu anamneze... Koliko mi je poznato... Izbio je požar u stanu. – Čudno, reče Irena: Tata je oduvek bio pažljiv sa elektrikom. – Ne znam... U svakom slučaju, javite se... I samo hrabro.

282

Dok se spuštala liftom, Irena je osetila da je njena potisnuta nelagodnost sada eksplodirala i da više ne može da je kontroliše. Videla je to i u svom odrazu u ogledalu kome se beše sasvim približila tako da je mogla da nazre otvore pora na licu. Osetila je kako njena koža diše mnogo sporije i teže nego u Americi. Vazduh joj je ovde, od samog sletanja na Surčinski aerodrom, bio gušći i lepljiviji. Osetila je odmah svrab i pojačani rezak miris znoja. Da je leto, ne bi mogla to da podnese. Odmah bi se vratila nazad. Ostavila bi oca gore, iza oguljenih vrata Odeljenja za opekotine, gde se vrše transplantacije kože. Nečije kože na nečije telo. Gore, u nekoj odaji onog rashodovanog odeljenja, svakako mora da postoji neka *epidermoteka* gde se komadi kože pohranjuju zajedno sa podacima o donatorima. Ili je sve to zabeleženo u porama, u tubama koje se kao tuneli spuštaju kroz tkivo, kao kroz rešetko kroz koje protiču gasovi i tečnost, kroz koje zrači telesna temperatura i vraća se hladnoća. A očeva koža na licu bila je uvek glatka i za nijansu tamnija od njene. Kod leve slepoočnice imao je ožiljak iz detinjstva. Nije znao da joj kaže kako ga je zaradio. Pojavio se tu mnogo pre nego što je počeo da pamti događaje. Bio je to kratak ožiljak sa teksturom koju kao da je ostavio užareni dečji prst. Kada je u četrdesetoj vid počeo da mu slabi na levom oku, pravdao je to tim nezapamćenim udarcem.

Šum razmicanja vrata opomenuo je Irenu da treba da izađe iz lifta. Dok je išla ka parkiranoj taksiju, razmišljala je kako joj je od svega na pamet pao baš taj očevo ožiljak na licu. Da li će, pitala se dok je otvarala vrata na kolima, kada mu taj komad kože zamenekim drugim, to opet biti on. Taksista se nije pomerao. Izgledalo je kao da drema. – Idemo? pitao je iznenada. – Golsvordijeva 32. – Ok. Golsvordijeva, potvrdio je taksista vraćajući slušalicu na uho. – Ako se još uvek tako zove, dodala je Irena, ali taksista više nije obraćao pažnju na nju. Čovekovo lice bilo je osvetljeno odozdo priguše-

nom svetlošću sa komandne table, tako da je ona u retrovizoru mogla da nazre tek konture njegovih jagodica i razvijenih arkada. Kola su bešumno klizila. Svaki put kada bi brisači lučno očistili staklo vetrobrana, na njemu se ubrzo hvatala nova skrama, nalik sluzokoži. U tom kratkom intervalu, iz mraka bi izronile vozačeve oči koje u retrovizoru nisu mogle da prikriju izraz radoznalosti. Taksista je onda uključio radio. Upravo je išao brzi pregled dnevnih vesti: *U Beogradu je danas, u oba veća Skupštine SRJ većinski izglasana Ustavna povelja. Usvajanjem ovog akta, Savezna Republika Jugoslavije je i formalno prestala da postoji... Međunarodni sud sa sedištem u Hagu, danas je potvrdio svoju nadležnost u procesu koji je 1993. protiv SRJ pokrenula BiH... U Plitvičkoj ulici večeras je pronađeno telo M. E. Izvor iz beogradskog MUP-a poriče da se radilo o samoubistvu... U Beogradu je trenutno minus jedan stepen. Vazdušni pritisak 1050 milibara. Sneg pada u svim delovima grada. Vi ste na talasima Radija 9,49. Usledio je džingl a potom pesma sa domaće top liste. Irena nije prepoznala uvodne rifove. Intro je bio prilično dug dok je muški vokal dolazio iz velike daljine, nastupajući žestoko, ponavljajući kao mantru da kobna laž pliva brzacima. Nije ih čula ranije, iako nije propuštala koncerte, izuzev onih u KST-u. Taj klub ju je posebno odbijao, iako se nalazio u podrumu njenog fakulteta. Nisu je toliko nervirale neudobne žute lođe, niti standardno loše ozvučenje, pa čak ni to što su večeri *tribute* bendova bivale sve češće iz sezone u sezonu, koliko činjenica da se u tom prostoru osećala loše. Uvek joj je bilo hladno, baš kao da su odavno nastupila vremena ledena o kojima je pevao vokal sa radija. *Sada ili nikada!* ponavljao je uporno. *Sada ili nikada!* I Irena nije mogla da veruje koliko joj je vremena trebalo da sebi prizna kako joj je ta neprijatnost ostala kao sećanje na jedan događaj u klubu. Bio je doček Nove godine pod maskama. Irena je nosila improvizovanu masku *Catwoman*. Kretala se lako, klizeći kroz gužvu koja se razmicala pred njom. A onda je počela da igra. *Sada ili nikada!* dopiralo je sa radija kao opomena. Prvi put je tada odlučila da za Novu godinu učinu nešto drugačije od uobičajenog. Da bude sama, zaštićena bezbednom crnom tkanimom kostima, u kome se osećala nadmoćno u odnosu na sva tela koja su se gibala oko nje. Već joj se vrtelo u glavi od alkohola kada ju je neko uhvatio za ruku. Okrenula se i videla momka u maskirnoj uniformi. Iako joj se beše uneo u lice, nije mogla da ga čuje. Njegova isturena donja vilica je uporno padala i podizala se, dok joj je stezao ručni zglob. Ona je pokušala da se otrgne, ali njegov stisak se samo pojačavao kao i gestikulacija. Bio je besan na nju, a da ni sama nije znala zbog čega. Najčudnije joj je bilo to što niko ne primećuje taj neprirodni kontakt između njih dvoje. Svi su bili usmereni na nešto drugo. Na muziku. Na vreme koje je proticalo. Njoj se vrtelo u glavi i nije više mogla da izdrži bol u ruci. Pala je na kolena, a onda je dobila udarac čizmom u stomak. Dogodilo se to na prelazu između dve pesme. Dok je ležala zgrčena na podu kluba, jasno je čula kako uniformisani kaže da mrzi *maskirane američke kučke*. Niko joj nije prilazio neko vreme, a onda su je nečije ruke odvukle do najbližeg stola i posadile na*

sedište. *Sada ili nikada?* pitao je vokal sa radija. Sada, pomislila je Irena vozeći se u taksiju prema svojoj staroj beogradskoj ulici: Sada.

4.

Pošto joj je nevoljno pomogao da izbacii prtljag na trotoar, taksista je pripalio cigaretu i izvadio vizitkartu iz džepa. – Ako vam zatreba nova vožnja, rekao je. – Ne verujem, odgovorila je Irena, prihvativši podsetnicu: Više volim da pešačim. – Ponekad je udobnije autom, nasmejao se taksista i ušao u kola. “Opel” je krenuo ka Bulevaru, a Irena je ostala pred ulazom broj 32 ne znajući šta prvo da učini. Stara četvorospratna stambena zgrada izgledala je isto kao i pre šest godina, možda je samo svetlost u prozorima tokom ovih godina dobila neku sepiju. Hodnik je bio intenzivnije osvetljen i zidovi su imali neku novu zelenu boju. Irena je jednu torbu stavila na rame dok je drugu uhvatila za ručku i počela da je vuče ka vratima. Onda je prebacila i veliki kofer do ulaza i sa jednom torbom počela da se uspinje stepeništem ka četvrtom spratu. Usput je prepoznavala neka imena na pločicama stanova. Zastala je pred jednim, htela da pozvoni ali se predomislila i krenula dalje. Kada je došla do kraja hodnika na poslednjem spratu, iz unutrašnjeg džepa jakne izvadila je svoj stari ključ sa priveskom u obliku mačka Garfilda. Na vratima je umesto pločice sa prezimenom stanara stajao četvorougaoi komad intenzivno žute boje sa prljavim ivicama. Podsećao je na pečat bez oznaka koji je neko udario na vrata napuštenog stana.

284

Irena je otvorila vrata i potražila prekidač na zidu. Najpre ju je zapahnuo miris paljevine, a potom je blesnulo svetlo. Kada je polako počela da raspoznaje obrise malog predsoblja i velike očeve sobe, primetila je da su odasvuda kuljale razbacane stvari: isprevtane stolice, rastureni veš, gomile knjiga i novina. Ušla je unutra nesigurno, kao da stupa na palubu ukletog broda. Lagano je dodirivala zid sa kojeg beše oborena velika uramljena fotografija na kojoj su bili ona i otac: sedeli su u autiću koji se zaustavio nasred podijuma zabavnog parka. Imala je tada dvanaestak godina. Oboje su se pobednički smejali. Vladimir je voleo tu sliku i zbog boja koje su vremenom zgasle, ostavivši tek tragove nekadašnjeg sveta. Bilo je to pre majčine smrti, pre preseljenja u Golsvordijevu ulicu. Irena se setila da je ova fotografija nekada imala i svoj parnjak na zidu, nešto kao izraz porodične težnje za simetrijom. Na toj davno nestaloj slici, ona je sa majkom stajala ispred Doma sindikata. Međutim, tu je fotografiju nekoliko godina posle njene smrti, verovatno podstaknut sve učestalijim Verinim dolascima, Vladimir sklonio bez najave. Umesto nje, na zidu je jednog dana osvanuo kalendar sa oznakom Dunav osiguranja. Tako je majčino prisustvo i simbolično bilo izbrisano iz doma.

Stan je sada izgledao kao da su se stvari pobunile protiv starih nepravdi. Hladan i za-
gušljiv, paralisao je Irenu. Jedva je pronalazila snagu da korača između isprevtanih
stolica. Gledala je izvučene fioke, rasečene jastuke, rasute novine. Sve je odavalo uti-
sak nečijeg sumanutog pretraživanja stana. Samo, pomislila je Irena podigavši crveno
jastuče iz kojeg su ispadali prljavi komadići sunđera, ovo sigurno nije uradila policija.
Ovo nije ličilo na skupljanje dokaza. Na istragu. Stajala je nasred sobe i istresajući
utrobu jastuka na pod, pomišljala da je u stanu boravio neko ko je tragao za nečim
drugim, vrednijim. Međutim, znala je da razlog za to sigurno nije mogao biti novac.
Vladimir ga nije imao, bar ne više posle velike inflacije iz koje je izmileo kao siromah
pocepanih džepova i laktova. Tih dana je, prisećala se Irena, počeo sam da mesi hleb i
pomalo da trguje na obližnjoj Kalenića pijaci, kako bi obezbedio zalihe brašna i šeće-
ra. A onda je ušao u posao sa nekim vlasnikom tezge na Bulevaru, na kojoj je prodavao
cigarete švercovane iz Bugarske. Tako je njihov stan namah bio pretvoren u skladište
duvana i cigarilosa. Od jednog prodatog pakla "Danhila" mogli su da žive dan ili dva.
Ali taj put švercovane robe, koji je slučajno prošao preko njihovog stana nikako nije
mogao stvoriti zalihe para koje bi jednog dana prizvale kriminalce iz susedstva. Taj no-
vac je kapao iz dana u dan kao iz pokvarene slavine. Žeđ se nije mogla ugасiti potpuno,
ali ni život. A kada je oluja prošla i kada su se njih dvoje obazreli oko sebe, osim pra-
zne kartonske ambalaže, koju je Vladimir sekao i pakovao u kutije, nisu mogli da na-
đu ništa drugo. Vrednosti u tom stanu nije bilo. Sav taj nastali krš svedočio je o dugo-
godišnjem iscrpljivanju života. Jedina stvar koja je mogla imati neku cenu bila je mo-
žda jedna Verina slika, koju je ona poklonila Vladimiru za njegov pedeset treći rođen-
dan. Kada je malo raskopala gomilu u uglu sobe, naišla je na isečene komade te slike.
Njena intenzivna narandžasta boja ju je podsetila na dan kada je Vladimir doneo sli-
ku u stan. Setila se kako mu je tada isplazila jezik i rekla da to ne vredi ni prebijene pa-
re, što se naposletku i potvrdilo. Ti provalnici su, poput komisije za prijem nikada di-
plomirane slikarke Vere Z. u ULUS, potvrdili sve njene sumnje. Da, sve što je Vera
ikada naslikala bilo je banalno i besmisleno, iako se Vladimir pretvarao da mu te slike
mnogo znače. Sliku koju mu je Vera poklonila nazvao je "Pobednikom". Zapravo, ni-
kakve pobjede tu nije bilo osim što se negde u dubini uljanih premaza nazirala jedna
tamna uspravna senka koja je prema vrhu debljala kao falus. Vladimiru je to bilo do-
voljno da prepozna simbol Beograda. I kada mu je Irena cinično prebacila da se to Ve-
ra njemu ruga, on je u znak protesta toj slici namenio centralno mesto u dnevnom bo-
ravku. Od tog dana je visila iznad sofe na kojoj je Vladimir sedeo kada bi menjao ka-
nale na tv-u, čitao novine ili srađnjivao račune posle pazarnog dana na Bulevaru.

285

Pošto je upalila svetlo u kupatilu, Irena je shvatila odakle je dopirao zadah požara.
Kada je bila potpuno crna i ispucale gleđi, a crnilo je zahvatilo i jedan zid oblo-

žen pločicama, kao i dobar deo plafona. Po uglovima tavanice drhtale su crne pačinaste niti. Srećom, vatra nije dokačila elektriku. U kadi, i oko nje, ostale su gomilice pepela. Ireni se činilo kao da je neko namerno podložio vatru u kadi i uplašila se da to nije učinio njen otac. Ipak, iako je povremeno imao ideje koje su bile na granici razuma, sve se to svodilo na pronalaženje načina da se preživi. Ovako nešto nije ličilo na Vladimira, bar ne na onog Vladimira koga je ostavila. Šta se to dogodilo u međuvremenu, pitala se Irena podižući sa poda skelet izgorelog kišobrana, čijim vrhom je zagrebala pepeo u kadi. Metalni vrh je ostavio belu ranu u pepelu. Tu je goreo i njen otac, presekla ju je iznenadna misao. On je bio u toj vatri. Kada bi neko uzeo uzorke ovog pepela mogao bi da detektuje tragove njegovog tkiva. To nije nemoguće. U svetu se takve analize rade u policiji. U ovom pepelu, pomislila je Irena, krije se Vladimirova tajna. Ako je uopšte postojala. Ako mu život tog časa nije postao toliko gorak da je otišao napolje i kupio benzin. Onda je pokupio sve novine iz stana, legao u kadu, pokrio se hartijom i polio benzinom. Koliko li je dugo oklevao pre nego što je kresnuo upaljač? Na šta li je mislio? Na majku? Na nju? Na Veru? Ljudi obično pomisle na glupe stvari u tim trenucima. Možda na mačka Todora koji se izgubio jednog dana iz stana i nikada se više nije vratio. Možda na stajanje u redu za hleb. To je dovoljno moćna slika, pomislila je Irena s gorčinom, da čovek može da ukreše vatru i izgori. Postoje dve mogućnosti, preturala je Irena po mislima, dok je crtala po ostacima paljevine: Čovek može da pomisli na najgore ili na najlepše stvari. Tu nema sredine. Nema spokoja. Samo, da li je njen otac to učinio? Po svemu sudeći – nije. Sve što je do sada videla govorilo je tome u prilog.

Iako je bilo hladno, Irena je osetila kako ponovo počinje da se znoji. Podigla je jednu ruku i pomirisala ispod pazuha. Miris znoja se pojačavao. Nešto nije u redu sa beogradskom klimom, zaključila je i povukla se iz kupatila. Išla je tako sve dok se nije primakla hrpi knjiga. Onda se lagano spustila na njih i podigla šiljasti vrh kišobrana uvis. Palcem je naslepo pronašla mehanizam i povukla ručicu nadole. Nešto je zaškripalo i nad njom se, kao pečurka metalnih žbica, rasklopio stari očevo kišobran.

5.

Kako ponovo započeti život u ovom gradu? U ovakvom stanu? I koliko će sve to trajati? Bila su to prva pitanja koja je Irena postavila sebi sledećeg jutra pošto se isko-beljala ispod hrpe prekrivača. Prespavala je u svojoj maloj sobi koja je bila najpoštedeniji prostor u pohari stana. Uključila je staru termoakumulacionu peć, koja je

od rane zore počela da izduvava vrelu prašinu. Irena se zakašljala i skočila iz kreveta. Izletela je iz sobe u hladan i neuređeni deo stana. Iza nje je peć hučala i dalje. Izgledalo je kao da isteruje vazduh od pre mnogo godina. Mirisalo je na prošlost, na čađ. Irena je potražila cigarete u svojoj torbi, a onda je otišla do izlaza na malu terasu. Paleći cigaretu, posmatrala je kroz staklo jato ptica kako kruži nad krovovima u daljini. Kovitlalo se u belini kao namagnetisane crne čestice koje su se kretale formacijski za vrhom klina, spiralno se obrušavajući ka zemlji i ponovo se uzdižući ka nebu. Irena je pušila nervozno, ne dozvoljavajući da joj se cigareta među prstima udaljava previše od usana. Već je u tim pokretima ruku prepoznavala staru nervozu na koju je u Americi bila zaboravila. Pa i cigarete je ostavila. Najpre se borila da opstane kao pušač u složenom lavirintu zabrana i ograničenja da bi se naposljetku prepustila svetu *ultimativnog zdravlja*. Bio je to termin profesora Nomure kome se najpre smejala, potom ga posmatrala s pažnjom kada bi joj to govorio, da bi naposljetku izvadila paklo cigareta iz džepa, zgužvala ga i bacila u njegov tanjir. Sedeli su u restoranu kada je to učinila. Nomura je trepnuo zbunjeno, a onda joj je hitro ulovio ruku nad stolom. Kasnije je shvatila da je ta kombinacija tobožnje zbunjenosti i neočekivane hitrine zapravo bila njegova strategija kojoj je često pribegavao u životu. Tako se i njena ruka našla među njegovim hladnim dlanovima. Nije mogla da je makne ni napred ni nazad. Držao ju je kao ulovljenu zverku, koja je nepromišljeno uletela u stupicu. – Radićeš na mom projektu, rekao joj je tada. Rubovi njegovih sitnih očiju pobegli su uvis. Prosto ju je hipnotisao. – Ne znam, odgovorila je ne prestajući da bezuspešno povlači ruku k sebi. – Sada je kasno za to, nasmejao se Nomura: Imam te. – Samo moj pristanak, rekla je cinično Irena: Pristanak da pod okriljem BSAC-a obavim svoja istraživanja za doktorat. – Na to sam i mislio, potvrdio je Nomura: Samo na to. Centru je potreban tim mladih ljudi koji bi radili na razvoju mikro-elektro-mehaničkih sistema... – A zašto me za početak ne pustite, a? pitala je. – Želim da budem siguran. Ljudi u ovom poslu ne smeju da greše... Razumeš. Kada ti budem pustio ruku, ti ćeš morati da mi daš potvrdan odgovor. – Mislite da nema nazad? Previše ste samouvereni... – Samo slabici misle drugačije. I nesposobnjakovići. U mom poslu ne sme biti greške. – Onda se okušajte, nasmejala se Irena primetivši Nomurinu usiljenu ozbiljnost. – Izbrojaću do tri, rekao je, popuštajući stisak lagano. – Jedan, otpočela je Irena odbrojavanje. – Dva, nastavio je Nomura. Na tri, njegovi dlanovi se vratiše na sto, dok njena ruka ostade da lebdi nad stolom, crvena i vrela od stiska. – Odustajem, prozborila je Irena nakon kratke pauze: Odustajem od svake dalje rasprave s vama. I da znate... Ne volim kada mi neko steže ruku. Nomura je prasnuo u smeh: To je pravi odgovor... Nazdravimo u to ime...

Pošto se umila nad sudoperom u kuhinji, Irena je tumarala po stanu još neko vreme, otvarajući i zatvarajući svoje torbe, premeštajući stvari sa jedne gomile na drugu, zbog čega joj se činilo da nastaje još veći kaos od onog koji je zatekla prethodne noći. Naposletku se nekako iskobeljala, uzela svoju tašnu sa lap topom i izašla napolje. Nije znala još uvek odakle treba početi. Da je u Americi, najpre bi otišla u policiju, ali pošto je bila u Beogradu, pretpostavila je da bi najbolje bilo otići do Vere i porazgovarati sa njom. Nije joj se dopala nijedna varijanta. Shvatila je to kada je izašla na vlažnu ulicu, sudarivši se najpre sa nizom parkiranih automobila. Trebalo je početi odnekud. Možda od kafe, pomislila je odmičući prema Bulevaru. Tada se setila da već dugo nije jela. Još pre sletanja u Frankfurt. Ponovo joj se probudila i nikotinska žeđ, iako već godinama nije pušila. A onda je došao prvi februar i Verin mejl, koji je doleteo odnekud, iz interspejsa, pogodivši je kao zalutali komadić “Kolumbije”.

288

Našavši jedan kafić preko puta Pravnog fakulteta, Irena je uzela kafu i kroasan, smestila se pored prozora i zapalila cigaretu. Gledala je čas u novine čas kroz staklo, na ulicu, i ništa joj nije bilo jasno: ni to što je pisalo u novinama kao ni taj kontrast između posivelog Bulevara u poluraspadu i velikog sjajnog bilborda na kome je sanjivi riđokosi mladić reklamirao belu košulju marke “Replay”. Usput je primetila nešto što sinoć nije mogla da vidi iz kola. Bilbordi su se u Beogradu oteli kontroli, i po broju, i po visini i po onome što su oglašavali. Od ženskog donjeg veša do vučjih čeljusti možda i nije bilo tako daleko, mislila je Irena žvačući kroasan. Taj spoj je delovao nadrealno kao ulično bankarstvo nekad na Bulevaru. Setila se Vladimirove reakcije. Najpre se tome smejao, ali kada je shvatio da te ulične transakcije u Beogradu poprimaju svojstvo svakodnevnih rituala, namrštio se, zavrteo glavom i priznao da bi to moglo da potraje dugo. Nezamislivo dugo.

6.

– Slučaj “Berat”, reče inspektor Višnjić, lupkajući prstom fasciklu sa dosijeom na stolu: Zaključen je veoma brzo. Tu je, je li, jasna stvar... Bar što se mene tiče... Irenin pogled se premesti sa inspektorovog umornog lica na sto, pa na olinjali enterijer skućene kancelarije koja je delovala kao oskudni ambijent namenjen za neke druge svrhe, a ne za prijem stranaka. Imala je dve stolice, jednu za stolom i drugu preko puta, privučenu uz zid, jednu stonu lampu, rolo ormar, kalendar opremljen fotografijama specijalaca u akciji, veliku mapu Beograda i ustajali vonj koji je izbijao iz svakog kutka. Inspektor Višnjić, koji je primio Irenu, podsećao je u tom ambijentu na pritvorenika. – Ali zbog čega vi mislite da je moj otac to sam uradio? –

Bio je u dugovima, prekide je Višnjić, vraćajući fasciklu u ormar iz kojeg su svakog časa pretili da izlete neuredno složeni registri: Ispitali smo sve stanare u zgradi, je li. Često je pozajmljivao novac, koji nikada nije vraćao. I tako, u krug... – To, molim vas, nije tačno. Slala sam mu novac... – Možda jeste, je li, a možda samo mislite da jeste. Naši izvori kažu da je često bio pijan i u svađi sa susedima. Izgleda da se radilo o nekoj, je li, većoj sumi. Više nije imao od koga da pozajmljuje. Te noći je bio u stanju rastrojstva. To sve objašnjava, je li... – Ne! povisi glas Irena: To ništa ne objašnjava. Stan je demoliran. Tamo je neko bio. Neko kome nije stalo do para. – Nemate dokaza za to, smireno zaključi Višnjić, češući se po čeli: Sve je to uradio vaš otac u času nervnog rastrojstva. Nije bilo tuđih tragova. Shvatite. – Da, reče Irena: A onda se polio benzinom i zapalio... Svaka čast na istrazi. – Stvarno mi je žao, reče Višnjić: Ali ja više nemam vremena za vas, je li... Ni minute.

Irena je već krenula ka vratima kada je inspektor zaustavi. U prvom trenutku joj se učinilo da je nešto zaboravio da joj kaže, ali on samo uzdahnu. Reče da mu je žao, ali da radi mnogo i da nema toliko vremena da bi se vraćao na zaključene slučajeve. Svaki dan i noć su mu stresni. Ovaj grad ga iznuruje. Pri tom je pogledao prema mapi na zidu. Irena je primetila da je počeo pojačano da se znoji. Ni glas mu više nije bio onako smiren. Reče joj da ga zovu svakog časa s terena. Uvek se negde nešto događa, je li. Uvek iznova. Kriminal izbija kao voda iz korodiranih instalacionih cevi. I taman kad zatvore jednu rupu, izbija druga. Grad je u potpunom rasulu. Stalno iskrsavaju neki novi poremećeni slučajevi. Svaki čas nekome na pamet padne da uzme sekiru, je li, i da izađe na ulicu da reguliše saobraćaj. Nema dana da ne opljačkaju bar jednu prodavnicu. O noćnim trkama ukradenim automobilima, je li, ne želi ni da govori. A koliko tek nalaze obešenih u ormanima, kupatilima, podrumima, vešernicama, špajzovima, napuštenim zgradama. Koliko zadavaljenih? Ubijenih na spavanju? Utopljenih? Sa njima je najteže. Sa onima koji su ranije negde ubijeni, je li, pa zakopani ili raskomadani pa dislocirani. Koji su dovezeni ko zna odakle pa zatrpani. Ponekad grupno, je li, kao bolesna živina. Koliko li samo ima takvih mesta? U ovom času? I ko zna koliko će čekati da budu otkrivena. Da li ovaj grad može da spava dok takva mesta postoje? On, je li, ne može. Ali mnogi mogu. Pa i ovi kojima je posao da to pronalaze. Mnogi bi da se to nikada ne otkrije. A takve se stvari često kriju tamo gde ih najmanje očekujemo. To je bar naučio radeći ovaj posao.

Kada je iz velike sive zgrade SUP-a izašla na zagušljivu Ulicu 29. novembra, Irena je shvatila da je Višnjić verovatno imao nesvakidašnji trenutak iskrenosti. Ostavila ga je gore, presekavši ga u momentu kada je napravio dramsku pauzu. Košulja mu je

ispod pazuha dobila primetne vlažne fleke i bio je uznemiren. Pošto je odškrinula vrata, Višnjić se trgao kao da se probudio iz transa. Upad svetlosti iz hodnika ga je opomenuo da je uradio nešto što nije trebalo. Slegao je ramenima i bezvoljno se sručio na stolicu. Drvo je zacvilelo pod njegovom težinom. U znak pozdrava je podigao hemijsku olovku sa stola i okrenuo glavu prema prozoru. Irena je napustila kancelariju ne znajući da li da bude zadovoljna ili ne. Ustreptala je od pomisli na oca. Pokušala je da poveže dve verzije koje je čula za nepunih dvadesetak sati: doktorkino i Višnjićevo viđenje stvari. U svemu tome je Irena nalazila neku zajedničku nit. Bila je to nezainteresovanost za pravu istinu, kako joj se činilo. Ona je tobože brinula o tuđoj koži dok je on gledao da sačuva svoju. Između njih je bio vakuum u kome se najpre našao Vladimir, a sa svakim novim satom provedenim u Beogradu, Irena je osećala kako je taj prostor sve jače usisava. Predosećala je da uskoro više neće moći da se odupre tome. Biće prepuštena onima koji su nesmetano operisali u tom prostoru, eliminišući ljude, kasapeći tela i stvari, unoseći očigledno trajnu pometnju u živote ljudi sviklih na užas beogradske svakodnevice.

290 Pešačeći ka centru, Irena je razmišljala koliko je bezbedno ostati u starom stanu. A onda je pomislila da se na tu adresu možda više niko neće vraćati. Možda će otići na VMA, kao što je i ona učinila, da se raspitaju za zdravlje njenog oca. Možda žele da mu sprže i preostalih pedesetak posto kože. To u ovom času niko ne može da predvidi. Pitala se samo kako će ih primiti doktorka koja je njoj objasnila šta se dogodilo sa Vladimirom. Možda će ih zagrliti i održati im lekciju iz anatomije epiderma. Hodajući nije ni primetila kada je počeo da pada sneg. Zastala je i podigla dlan na više. Koža na njenom dlanu bila je izbrazdana na isti način kao i Vladimirova. Koliko su puta nekada poredili dlanove. On bi najpre kleknuo pored nje i otvorio šaku. Onda bi ga ona pogledala, osmehnula se i stavila svoju pored njegove. Nekoliko trenutaka bi ostali tako zagledani u svoje ruke kao da sa njih čitaju nešto što niko osim njih ne može da vidi. Tako se sada sneg lepio za njen dlan i rastapao se, uporno pokušavajući da na njemu ispiše nešto, vlažno i hladno – neodgonetljivo.

7.

17:03

Trojica muškaraca u plavim kombinezonima sa logom provajdera "SPUR-Kabel TV" na leđima, sede na udobnim kožnim foteljama. Prostorija je velika, sveže okrečena sa ogromnim prozorom koji gleda na parking. Na jednom zidu visi LCD televizor velike dijagonale. Najstariji među njima ne ispušta daljinski upravljač iz ruke. U gotovo jednakom vremenskom intervalu, njegov palac posko-

či na tastaturi i promeni kanal. Žovu ga Snejk. Lice mu je bez mimike, samo oči povremeno kliznu ka kolegi koji lista novine, ispijajući svoju šestu kafu tog dana. Drugog čoveka zovu Novinar. Taj ne može da živi bez olova na prstima. Treći muškarac ustaje i prilazi prozoru da bi video kakvo je stanje na parkingu ispred zgrade. Žovu ga Đevrek. Nikad ne sedi dugo na jednom mestu. Osmatra. Sneg uporno pada. Pošto prebroji bele krovove automobila, vraća se nazad, na fotelju.

18:27

Iz zgrade najpre izlazi Đevrek. Čuje se zvuk alarma na automobilu. Potom se pojavljuju Snejk i Novinar, prilaze autu marke “nisan primera”, otvaraju gepek i ubacuju torbe, namotane kablove i futrole sa alatom. Ubrzo, “nisan” metalik boje oprezno izlazi na Ustaničku ulicu i kreće u pravcu Plavog mosta.

18:45

Na putu za Banjicu, Đevrek najpre osmotri Snejkovo lice u retrovizoru, a onda počinje da priča: Znate onaj o Bušu i Bin Ladenu? — Ne zanima me, kaže Snejk, zureći kroz prozor. — Možda... Da čujemo, kaže Novinar koji sedeći na mestu suvozača bezuspešno pokušava da pronađe neku radio stanicu. — Pa ništa, kaže Đevrek, motajući volan udesno: Čuli se nedavno Buš i Bin Laden... Daj, nema smisla, veli mu Buš, ceo te svet juri, predaj se, dođi da ti sudimo ko čoveku. Pa ako nisi kriv, oslobodićemo te. Na to će Bin Laden: Čuj, stari, došao bih, nego znaš i sam kakva je ovo sad situacija s ovim avionima... — Sranje, kaže Snejk: Bolje gledaj kud voziš.

291

19:10

Snejk, Đevrek i Novinar stoje pred vratima građanina Erakovića. U rukama drže torbe i koaksijalne kablove. Novinar zvoni laktom. Kada se vrata naposletku otvore, napolje proviri lice čoveka koji prvo osmotri te iste torbe, a potom Snejkovu dominantnu figuru, odozdo naviše. — Vi ste iz...? upita čovek. — “SPUR-Kabel TV”, kaže Snejk: Imamo nalog da vam instaliramo kablousku. — Čudno, kaže Eraković: Je ne gledam TV. Ne volim TV. Ne volim kablousku. — Žavolećete je, nasmija se Novinar. — Nisam siguran, odgovori čovek.

19:37

Gračanin Eraković leži potrbuške na podu svoje dnevne sobe, raširenih ruku i nogu. Snejk mu je jednom nogom stao na krsta dok drugom stoji na podu, tik pored Erakovićevih genitalija. Polako zateže koaksijalni kabl obmotan oko Erakovićevog vrata. Dok to čini, Đevrek i Novinar, svako sa po jedne strane, drže čvrsto čovekove ruke i noge. Gračanin Eraković bi da vrišti ali umesto vriska iz njega izbija samo krkljanje. Snejk nateže kabl sve do časa dok mu pod stopalom ne zapucketa čovekov kičmeni stub. Onda naglo popusti i izmakne se u stranu. Dok Đevrek i Novinar posluju oko tela, on vadi cigaretu, pripaljuje i gleda kroz prozor. Sneg još uvek pada.

22:56

Snejk, Đevrek i Novinar ponovo sede ispred tv-a, na kožnim foteljama. Uglavnom ćute. Novinar povremeno šalje SMS poruke i svaki put kada mu stigne odgovor, njegov telefon zapišti. Snejk ga pogleda ispod oka zbog čega ovaj ustaje i odlazi do toaleta. Pošto se kasnije vrati u sobu, s vrate kaže: Je l' znate da je FMP oduvao Žabare? — Ne seri, kaže Đevrek. — Da, potvrdi Snejk: Ne seri.

02:33

Novinar i Đevrek spavaju na svojim foteljama. Na malom staklenom stolu leže ostaci od roštilja kupljenog u ćevabdžinici "Perper". Snejk je još uvek budan i zagledan u ekran po kome gore-dole klize ženski guzovi. Ta monotona radnja se lagano ubrzava i na kraju smiruje. Istog časa, Snejkov palac poskoči na daljinskom. Na BBC-iju ide prilog o alfa mužjacima u vučjim čoporima. Snejk produžava dalje. Viasat History prikazuje dokumentarac o poslednjim danima sociologa Halbvaksa u Buhenvaldju, marta 1945. — Kakvo je ovo sranje, mrlja Snejk šaltajući dalje. Prelazeći preko Euronews-a, za trenutak mu se ukazuje lice Žorana Đinđića u krupnom planu. Snejkov iskrioljeni palac miruje u vazduhu, a onda se svom snagom zariva u daljinski upravljač. Pre nego što odluči da isključi tv, Snejk na CNN-u gleda prilog o identifikaciji ostataka tela izraelskog astronauta Ilana Ramona, koji je poginuo u eksploziji šatla "Kolumbija". Po završetku priloga, isključuje tv. — Kakva li je to smrt, mrlja Snejk dok ga preplavljuje mrak.